

การสร้างความปลอดภัยในหน่วยงานภาครัฐ

พิรุวรรณ กิติคุณ

วิทยาการชำนาญการ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

การสร้างความปลอดภัยในหน่วยงานภาครัฐด้วยการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐได้กลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในปัจจุบัน โดยสืบเนื่องจากการที่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศให้การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเป็นวาระแห่งชาติ และชักชวนให้ข้าราชการและประชาชนทั่วประเทศประกาศเจตนารมณ์ต่อต้านการทุจริตและสร้างจิตสำนึกไทยไม่โกง เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2558 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล ความโปร่งใสจึงกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน และยังเป็นสิ่งที่จะทำให้การบริหารงานของภาครัฐมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้อีกทางหนึ่ง ภาครัฐทั่วโลกจึงพยายามจะพัฒนาตนเองให้เป็นภาครัฐที่มีความโปร่งใส ซึ่งรวมถึงภาครัฐของไทยที่จำเป็นจะต้องสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหมายถึงความถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการบริหารราชการของหน่วยงานภาครัฐ

การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การเกิดขึ้นของความโปร่งใสในภาครัฐ เมื่อภาครัฐได้ดำเนินการอย่างเปิดเผยโดยให้ผู้เกี่ยวข้องและภาคประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แนวนโยบาย ผลการปฏิบัติตามแนวนโยบาย รวมทั้งผลการรายงานการดำเนินการแล้ว สิ่งที่จะตามมาคือการรับรู้และการตรวจสอบที่จะมีส่วนทำให้ความโปร่งใสของภาครัฐชัดเจนยิ่งขึ้น

ความหมายของความโปร่งใสนั้นมีหลายด้านซึ่งขึ้นอยู่กับการสร้างความรู้ความเข้าใจ บริบททางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และวิถีชีวิตในแต่ละสังคม รวมถึงการที่แต่ละหน่วยงานนำไปประยุกต์ใช้ แต่ความหมายของความโปร่งใสในด้านการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐนั้น หมายถึง ระบบการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน ซึ่งรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ การกำหนดกติกา หลักเกณฑ์ และกระบวนการทำงานที่ต้องจัดให้มีการเปิดเผยและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานสามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือโดยสรุปคือความชัดเจนของกระบวนการปฏิบัติงานที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร แนวนโยบาย ผลการปฏิบัติงาน และการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติงาน (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2551 น. 9-11)

ในปัจจุบันภาครัฐได้มีการสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นด้วยการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในหลายด้านทั้งในด้านกฎหมาย ด้านแผนยุทธศาสตร์ และด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น

1. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ประเทศไทยมีกฎหมายที่สนับสนุนให้เกิดความโปร่งใสในภาครัฐ คือ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

โดยประชาชนมีสิทธิเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็ นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน ตามมาตราที่ระบุ อยู่ในหมวด 1 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เช่น

1.1 มาตรา 7 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องส่งข้อมูลข่าวสารของราชการลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เช่น 1) โครงสร้างและการจัดองค์กรในการดำเนินงาน 2) สรุปอำนาจหน้าที่ที่สำคัญและวิธีการดำเนินงาน 3) สถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารหรือคำแนะนำในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ 4) กฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบาย หรือการตีความเฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพ อย่างกฎ เพื่อให้มีผลเป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง และ 5) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

1.2 มาตรา 9 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชน เข้าตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด เช่น 1) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัย ที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว 2) นโยบาย หรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา ตามกฎ มติคณะรัฐมนตรี ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือเวียน ระเบียบ แบบแผน นโยบาย หรือการตีความเฉพาะที่จัดให้มีขึ้นโดยมีสภาพอย่างกฎ เพื่อให้มีผล เป็นการทั่วไปต่อเอกชนที่เกี่ยวข้อง 4) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมี ผลกระทบถึงสิทธิหน้าที่ของเอกชน 5) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่ได้มีการจัดพิมพ์เพื่อให้ แพร่หลายตามจำนวนพอสมควร 6) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญา ร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ 7) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้ง โดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี และให้ระบุรายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูล ข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย 8) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

1.3 มาตรา 11 กำหนดว่า นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้แล้ว หรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดแล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและ คำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบ จัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มี เหตุผลอันสมควร

เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้แสดงให้เห็นถึงการดำเนินการ ทางกฎหมายเพื่อให้เกิดการปฏิบัติและเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในลักษณะของการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ รวมไปถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชน

2. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2561

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2561 ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 6 : การยกระดับความโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ส่งเสริมและวางกลไกให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติ ราชการ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของราชการ ตลอดจน

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และมาตรการในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันให้บรรลุผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีกลยุทธ์ส่งเสริมและวางกลไกสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการ ดังนี้

2.1. ผลักดันให้หน่วยงานของรัฐมีการปฏิบัติตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างจริงจัง รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและการใช้สิทธิตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ

2.2. กำหนดมาตรการ กลไก และสนับสนุนช่องทางในการให้ส่วนราชการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยบูรณาการช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของทางราชการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบสารสนเทศ

2.3. ส่งเสริม สนับสนุนส่วนราชการพัฒนาคู่มือ ขั้นตอน กระบวนการทำงาน และกำหนดหลักเกณฑ์ ตลอดจนวางกลไกให้ส่วนราชการเผยแพร่กระบวนการทำงานที่มีมาตรฐาน เปิดเผยขั้นตอนระยะเวลาชัดเจน ตามช่องทางสื่อสารต่าง ๆ

3. การสมัครเข้าเป็นภาคีสมาชิกความร่วมมือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Partnership : OGP)

ความร่วมมือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐได้มีการริเริ่มเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2554 มีประเทศสมาชิกก่อตั้ง 8 ประเทศ ได้แก่ บราซิล อินโดนีเซีย เม็กซิโก นอร์เวย์ ฟิลิปปินส์ แอฟริกาใต้ สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา โดยมีการจัดทำปฏิญญาการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Declaration) มีเป้าหมายเพื่อผูกพันรัฐบาลในการส่งเสริมความโปร่งใสให้อำนาจภาคประชาชน ต่อด้านการทุจริต และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแลภาครัฐ โดยการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย (Multi-stakeholder collaboration) ควบคุมดูแลโดยคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคมจากประเทศสมาชิก

สำหรับการสมัครเข้าเป็นภาคีสมาชิกความร่วมมือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ จะมีการประเมินผลตามเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อเข้าเป็นสมาชิกทุก ๆ ปี และภายหลังการเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งการประเมินผลตามเกณฑ์ดังกล่าวประกอบด้วยผลการประเมินผลการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ 4 ด้าน คือ ความโปร่งใสด้านการคลัง (Fiscal Transparency) การเข้าถึงข้อมูล (Access to Information) การเปิดเผยข้อมูลด้านรายได้และสินทรัพย์ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (Public Officials Asset Disclosure) และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (Citizen Engagement) ประเทศที่จะเข้าเป็นสมาชิกจะต้องได้คะแนนการประเมินผลอย่างน้อยร้อยละ 75 ของคะแนนทั้งหมด โดยมีคะแนนเต็ม 16 คะแนน คะแนนผ่านเกณฑ์การประเมิน 12 คะแนน ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่สามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกความร่วมมือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐได้ โดยมีคะแนนการประเมิน 13 คะแนน เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2557

ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการสมัครเข้าเป็นภาคีสมาชิกความร่วมมือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Partnership : OGP) ของประเทศไทย และเห็นชอบองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Partnership Committee) เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2558 โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการความร่วมมือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Partnership Committee) มีปลัดกระทรวงการคลัง เป็นประธาน และมีกรรมการ จำนวน 11 คน

โดยมีอธิบดีกรมบัญชีกลางเป็นกรรมการและเลขานุการ ที่ปรึกษา/รองอธิบดีกรมบัญชีกลาง และผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายการจัดซื้อโดยรัฐระหว่างประเทศเป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ และมีอำนาจหน้าที่ 11 ประการ เช่น พิจารณาจัดทำร่างแผนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ พิจารณาจัดทำแผนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐของประเทศไทย พิจารณากำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามแผนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐของประเทศไทย พิจารณากำหนดแนวทางการจัดทำรายงานการประเมินผลตนเองประจำปี เป็นต้น (รัฐบาลไทย, 2558)

บทสรุปและข้อคิดเห็นของผู้ศึกษา

สำหรับประเทศไทยแล้ว นอกจากความโปร่งใสเป็นหลักการหนึ่งของหลักธรรมาภิบาล ภาครัฐยังได้กำหนดให้ความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหลักของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ความโปร่งใสจึงมีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดิน และมีความสำคัญต่อการเมือง การบริหารจัดการภาคเอกชน การพัฒนาเศรษฐกิจ ประชาสังคม รวมไปถึงการพัฒนาประเทศให้เป็นประชาธิปไตย

การที่หัวใจของภาครัฐอยู่ที่ความโปร่งใสคือการทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐ (access to information) ได้อย่างง่ายและเป็นระบบ การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเพิ่มความโปร่งใสของภาครัฐ ฉะนั้น ไม่ว่าจะพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 หรือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2561 หรือการสมัครเข้าเป็นภาคีสมาชิกความร่วมมือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Partnership : OGP) จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนการสร้าง ความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในการบริหารราชการแผ่นดินก็ตาม แต่ยังคงมีอีกหลากหลายวิธีการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เช่น การปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีแก่ประชาชนโดยเฉพาะในระดับเยาวชน หรือการที่หน่วยงานภาครัฐพัฒนาเทคโนโลยี คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาสืบค้นการดำเนินการของภาครัฐได้ โดยการทำทุกวิถีทางที่จะให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของภาครัฐในโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ ได้สะดวกมากยิ่งขึ้น สุดท้ายคือการที่ภาครัฐจะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในองค์กรของตนเพื่อเอื้อผลดีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การที่ภาครัฐมีความโปร่งใสจะเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและช่วยให้ประชาชนได้รับทราบว่าคุณภาพของตนกำลังทำอะไรอยู่ ข้อมูลข่าวสารของภาครัฐจึงถือเป็นทรัพย์สินของชาติ การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและจะนำไปสู่การก้าวไปสู่ยุคสมัยใหม่ของรัฐบาลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ ซึ่งจะนำไปสู่การลดช่องว่างระหว่างรัฐบาลและประชาชน รวมทั้งจะนำไปสู่การเพิ่มระดับค่าดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption-Perception Index: CPI) ของประเทศไทยในเวทีโลกอีกด้วย

บรรณานุกรม

- ธิปไตย แสละวงศ์. (24 กันยายน 2558). ความโปร่งใส 1.0: ว่าที่ ‘กฎหมายความโปร่งใสฉบับใหม่’. กรุงเทพฯ
ธุรกิจ. สืบค้น 4 สิงหาคม 2559 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/635663>
- บทที่ 1 กรอบแนวคิดในการสร้างมาตรฐานความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ**. (ม.ป.ป.). สืบค้น 4 สิงหาคม
2559 จาก http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/uploads/file/CSTI_EPC2009/KM/53TR00/01.pdf
- เปิดเพิ่ม กรม. ไทยเข้าร่วมภาคี OGP หมัดเด็ดมัดทุกรัฐบาล เพิ่มความโปร่งใสรัฐ. (30 พฤศจิกายน 2558).
ฐานเศรษฐกิจ. สืบค้น 4 สิงหาคม 2559 จาก <http://www.thansettakij.com/2015/11/30/19833>
- “พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546” (9 ตุลาคม 2546).
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก.
- “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540” (10 กันยายน 2540). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 114
ตอนที่ 46 ก, น. 3-5.
- รัฐบาลปลื้มไทยทะยาน 9 อันดับดัชนีชี้วัดคอร์รัปชัน เร่งผลักดัน GovChannel สร้างภาพไทยทันสมัย.
(6 กุมภาพันธ์ 2559). **ผู้จัดการออนไลน์**. สืบค้น 4 สิงหาคม 2559 จาก
<http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9590000013371&Html=1&TabID=3&>
- รัฐบาลไทย. (2558). **สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 24 พฤศจิกายน 2558**. สืบค้น 4 สิงหาคม 2559
จาก <http://www.thaigov.go.th/index.php/th/government-th1/item/97777-97777>
- “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542”
(10 สิงหาคม 2542). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง, น. 27.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2551). **รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง
การพัฒนาเพื่อจัดทำมาตรฐานความโปร่งใส และตัวชี้วัดความโปร่งใสหน่วยงานของรัฐ**. สืบค้น
8 สิงหาคม 2559 จาก [http://www.oic.go.th/applinfoma/oicnewweb2/content/whatsnews/
research2.asp?fdr=0050002005011000](http://www.oic.go.th/applinfoma/oicnewweb2/content/whatsnews/research2.asp?fdr=0050002005011000)
- สรุปผลการดำเนินงานคณะกรรมการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ ประจำปี 2558**. (2558). สืบค้น 4 สิงหาคม
2559 จาก <http://www.thaiembassy.fr/wp-content/uploads/NACC-2015-Th.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). **คู่มือแนวทางการสร้างมาตรฐานความโปร่งใสของ
ส่วนราชการ**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2556). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย
(พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2561)**. สืบค้น 29 มิถุนายน 2559 จาก
http://www.opdc.go.th/uploads/files/2556/powerpoint_%20yutasad.pdf